Gemeente Diemen

Septembercirculaire 2025

Gemeente Diemen

Colofon

Duo+
Vondelstraat 1
1191 BD Ouderkerk aan de Amstel

Postadres
Postbus 35
1190 AA Ouderkerk aan de Amstel

Telefoon
(0297) 51 32 32
Fax
(0297) 51 32 32

BTW-nummer
854833171BO1
KvK-nummer
62475436

Inhoud

Samenvatting 4
Leeswijzer 5
Toelichting mutaties septembercirculaire 2025 6
Tabel mutaties septembercirculaire 6
Toelichting Accresontwikkeling 7
Voorschot ruimte BCF plafond 2025 7
Toelichting hoeveelheidsverschillen en uitkeringsbasis 7
Taakmutaties 7
Hervormingsagenda Jeugd 2023 en 2024 7
Wet intergrale suïcidepreventie 8
Loon- en prijsbijstelling Jeugdhulp 8
Indexatie WMO demografie 8
Implementatie Participatiewet in balans 8
Decentralisatie uitkeringen 9
Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid (CDOKE) 9
Rijksbijdrage beschut werk 9
Versterken omgevingsveiligheidsdiensten 9
Spreidingswet 10
Overheidsbrede Dienstverlening 10
Actualisatie WOZ maatstaf 10
Overige ontwikkelingen 10
Afrekening gemeentefonds voorgaande jaren 10
Financiële verhoudingswet 11
Herijking Gemeentefonds 11
Stand van zaken overheveling SPUK-regelingen naar het gemeentefonds (met 10% korting) 12

Advies

- De financiële consequenties 2025 te betrekken bij de 4e kwartaalbrief 2025;
- De financiële consequenties 2026 en verder te verwerken in de 1e kwartaalbrief 2026/kadernota 2027;
- De voorlopige afrekening 2023/2024 meenemen bij het opstellen van de jaarstukken 2025;
- Kennis te nemen van de overige ontwikkelingen van deze circulaire/memo;
- De organisatie te informeren over de uitkomsten/memo.

Samenvatting

Het gemeentefonds is veruit de belangrijkste inkomstenbron voor gemeenten en dus van groot belang voor de financiële kaders voor de meerjarenbegroting 2026 – 2030, maar ook voor de actualisatie van het huidige dienstjaar 2025.

De septembercirculaire[1] geeft de vertaling van de Miljoenennota van de rijksoverheid. De memo gaat over de uitwerking van de septembercirculaire, specifiek vertaald naar de gemeente Diemen. In deze samenvatting worden de belangrijkste mutaties benoemd. Voor een uitgebreidere inhoudelijke toelichting op de mutaties wordt verwezen naar het hoofdstuk Toelichting mutaties septembercirculaire 2025.

In het hoofdstuk "overige ontwikkelingen" staan de laatste ontwikkelingen op financieel gebied.

Compensatie Jeugdhulp 2023/2024 (voordelig, eenmalig 2025)
In de memo van de meicirculaire 2025 is al aangegeven dat er in het voorjaar nog gesprekken gaande waren tussen het Rijk en de VNG over het met terugwerkende kracht compenseren van 50% van de tekorten binnen Jeugd voor de jaren 2023 en 2024, zoals door de Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd was geadviseerd. Naar aanleiding van deze gesprekken heeft het kabinet besloten tot compensatie van de incidentele tekorten 2023 en 2024 in de jeugdzorg. In deze septembercirculaire is de compensatie opgenomen, voor een totaal van € 728 miljoen.

Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid (voordelig, eenmalig 2026)
Er is in 2026 eenmalig budget beschikbaar gesteld van € 666 mln. voor Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid (CDOKE). Voorheen werden deze middelen jaarlijks incidenteel beschikbaar gesteld via een specifieke uitkering (SPUK CDOKE). De middelen zijn ook beschikbaar voor de periode 2027 t/m 2030, maar de uitkeringsvorm na 2026 is nog niet bepaald.

Daarnaast zijn diverse andere toegezegde (taak)mutaties opgenomen.
Deze belangrijkste mutaties als gevolg van de septembercirculaire worden samenvattend veroorzaakt door:

- Aanpassing en actualisering maatstaven, inclusief de WOZ-waarde mutatie (nadelig, structureel);
- Accres, zowel volume-ontwikkeling als Loon- en prijsontwikkeling (LPO) (nadelig, structureel);
- Voorlopige afrekening ruimte btw-compensatiefonds 2025 (voordelig, eenmalig in 2025);
- Diverse overige taakmutaties van Rijk naar gemeenten, waaronder oa:
    - Extra gelden voor vervroegde tweede kamer vierkiezingen (voordelig, eenmalig 2025);
    - Implementatie Participatiewet in balans (voordelig, voornamelijk 2025 en 2026);
    - Alleenverdienersproblematiek (voordelig, eenmalig 2025;
    - Loon- en prijsontwikkeling Jeugd (voordeling, structureel vanaf 2026);
    - Wet integrale suïcidepreventie (voordeling, structureel vanaf 2026).
- Diverse decentralisatie- en integratie uitkeringen, waaronder o.a.:
    - Rijksbijdrage werking Loonkostensubsidie verbeteren (voordelig, 2025 t/m 2027);
    - Spreidingswet voor taak zoeken opvangplekken (voordelig, eenmalig 2025);
    - Overheidsbrede Dienstverlening (voorheen SPUK IDO) (voordelig, structureel vanaf 2026).

[1] septembercirculaire 2025

Bovenstaande leidt samengevat in totaal tot de volgende mutaties in het gemeentefonds voor de (meerjaren) begroting 2025 – 2030:

	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Berekening beginstand Meicirculaire	**63.454**	**65.208**	**66.095**	**65.742**	**67.034**	**68.953**
Correctie verkeerde prijs per eenheid BZK nog verwerken			-5	8	5	6
Kadernota: Afbouwen compensatieregeling herverdeling			-450	-900	-1.350	-1.800
Beginstand Meicirculaire	**63.454**	**65.208**	**65.640**	**64.849**	**65.689**	**67.158**
Mutatie Septembercirculaire 2025	1.743	1.059	-208	-284	-352	-362
Eindstand Septembercirculaire 2025	**65.197**	**66.267**	**65.432**	**64.566**	**65.337**	**66.796**

Leeswijzer

Er zijn veel ontwikkelingen gaande op het gebied van gemeentelijke financiën en het gemeentefonds. De tweede kamer verkiezingen op 29 oktober, de oorlog in de Oekraïne, de onzekerheid over de herijking van het gemeentefonds op middellange en lange termijn maakt dat de berichtgeving van vandaag de volgende dag alweer is aangevuld of toch weer anders is.

De informatie bij de septembercirculaire is dan ook een momentopname en geeft een vertaling van de miljoenennota van het Rijk. Daarnaast bevat de memo een actualisatie van de belangrijkste ontwikkelingen die op het moment van samenstelling bekend zijn.

Om deze reden wordt er bij deze memo een onderscheid gemaakt tussen 'wat is nodig' en 'wat is zinvol om te weten'. Het onderdeel 'wat is nodig' is opgenomen onder het hoofdstuk Toelichting mutaties septembercirculaire 2025 en het onderdeel 'wat is zinvol' onder het hoofdstuk 'Overige ontwikkelingen'. Dit uitdrukkelijk met de opmerking dat de onderdelen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn om een totaalbeeld van de ontwikkelingen binnen het gemeentefonds te kunnen hebben.

Toelichting mutaties septembercirculaire 2025

Uitgangspunten berekening

De berekeningen zijn gemaakt op basis van de maatstaven in de laatst bekende specificatie nr. 8 per 19-08-2025 van het Ministerie BZK. Nog niet alle maatstaven zijn met de status "definitief" verwerkt, wat wil zeggen dat voor die onderdelen nog mutaties kunnen komen met een financiële impact. Deze effecten lopen mee bij de volgende circulaires later dit jaar. Om een goed structureel beeld te krijgen van de inkomsten is er voor 2025 en verder een prognose gemaakt van de belangrijkste maatstaven met de grootste financiële impact.

Tabel mutaties septembercirculaire

(Bedragen x € 1.000)

	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Berekening beginstand Meicirculaire	**63.454**	**65.208**	**66.095**	**65.742**	**67.034**	**68.953**
Correctie verkeerde prijs per eenheid BZK nog verwerken			-5	8	5	6
Kadernota: Afbouwen compensatieregeling herverdeling			-450	-900	-1.350	-1.800
Beginstand Meicirculaire	**63.454**	**65.208**	**65.640**	**64.849**	**65.689**	**67.158**
Accres						
Volume accres historisch Bbp			-47	-94	-142	-241
LPO accres prijs Bbp		-140	-141	-140	-142	-241
Voorschot ruimte onder BCF-plafond 2025	648					
Overige ontwikkelingen uitkeringsfactor (o.a. afronding)		47	5	-14	-24	120
Totaal Accres	648	-93	-184	-248	-308	-362
Uitkeringsfactor, ontwikkeling uitkeringsbasis						
Hoeveelheidsverschillen	93	-113	-109	-69	-67	-33
Ontwikkeling uitkeringsbasis in septembercirculaire 2025		-47	-47	-47	-47	-96
Totaal hoeveelheidsverschillen en uitkeringsbasis	93	-160	-157	-116	-114	-129
Taakmutaties						
Wet integrale suïcidepreventie		19	20	21	21	22
Hervormingsagenda Jeugd 2023 en 2024	772					
Loon- en prijsbijstelling middelen op de AP jeugdhulp		25	21	21	20	20
Indexatie Wmo demografie						56
Implementatie Participatiewet in balans	40	17	4	1	1	1
Vervroegde Tweede Kamer verkiezingen	110					
Overige kleine mutaties < € 5.000	5	2	2	2	2	4
Totaal taakmutaties	926	64	47	45	44	103
Decentralisatie- en Intergratieuitkeringen						
Rijksbijdrage beschut werk	42	45	48	0	0	0
Versterking omgevingsveiligheidsdiensten	9	11	11	9		
Register Externe Veiligheidsrisico's	2	2				
Spreidingswet	35					
Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid (CDOKE)		1.163				
Overheidsbrede Dienstverlening		26	26	26	26	26
Totaal Decentralisatie- en Intergratieuikeringen	89	1.248	85	35	26	26
WOZ						
WOZ-waarden actualisatie Q2	-13					
Totaal WOZ mutatie	-13					
Mutatie Septembercirculaire 2025	**1.743**	**1.059**	**-208**	**-284**	**-352**	**-362**
Eindstand Septembercirculaire 2025	**65.197**	**66.267**	**65.432**	**64.566**	**65.337**	**66.796**

Toelichting Accresontwikkeling

Het accres is te splitsen in een reëel deel (Volume) en een nominaal deel (LPO). Het reële deel betreft de compensatie voor de **volume ontwikkeling** als gevolg van de groei van het gemeentefonds en is daarmee eigenlijk de netto koopkracht van de gemeente. De mutatie in de volumeontwikkeling wordt gebaseerd op een 8-jaarsgemiddelde van de prijs bruto binnenlands product (Pbbp, t-9 t/m t-2)). In de septembercirculaire 2025 is een nieuwe raming voor het accres 2026 en verder opgenomen. Deze raming is gebaseerd op de actuele raming van de ontwikkeling van het bbp door het Centraal Planbureau (CPB; MEV 2026) en is omlaag bijgesteld.

Het nominale deel betreft met name compensatie als gevolg van stijgingen door **Loon-en prijsontwikkelingen (LPO),** waardoor gemeenten in staat zijn op basis van het nieuwe prijspeil hun taken te kunnen blijven uitvoeren. De indexatie voor inflatie volgt de prijs bbp van het lopende jaar. Voor de jaren 2026 en verder is de raming voor de prijs bbp omlaag bijgesteld.

Voorschot ruimte BCF plafond 2025

Het Btw-compensatiefonds (BCF) is opgericht om btw weg te nemen als factor in de afweging van decentrale overheden tussen uitbesteden en inbesteden (uitvoering door de eigen organisatie). Voor marktpartijen is er zo een eerlijke kans om bij gemeenten en provincies 'binnen te komen'. Decentrale overheden kunnen betaalde btw terugvragen bij het compensatiefonds. Dit compensatiefonds wordt gevoed door een verlaging van het gemeentefonds. Afgesproken is dat wanneer er meer of minder aanspraak wordt gemaakt op dit compensatiefonds, eventuele middelen aanvullend worden onttrokken dan wel terugvloeien naar het gemeentefonds. Jaarlijks wordt bij de septembercirculaire een voorschot verstrekt op de verwachte onderschrijding van dat kalenderjaar. In de meicirculaire van het volgende jaar volgt dan de afrekening. De te verwachten onderschrijding bedraagt € 428 mln., wat voor Diemen neerkomt op een voordeel van € 648.000.

Toelichting hoeveelheidsverschillen en uitkeringsbasis

Hoeveelheidsverschillen

Het gemeentefonds wordt berekend op basis van diverse maatstaven. Aan de hand van de laatste specificatie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK) zijn de maatstaven geactualiseerd. Daarnaast is met betrekking tot de maatstaven met de grootste financiële impact een prognose gemaakt voor de jaren 2025 en verder. Dit is gedaan als gevolg van een te verwachte groei door woningbouw en de daarmee aanpalende maatstaven. Hierdoor zijn positieve hoeveelheidsverschillen ontstaan.

Ontwikkeling uitkeringsbasis en uitkeringsfactor

De uitkeringsbasis wordt gebaseerd op de aantallen van maatstaven vermenigvuldigd met een prijs per eenheid die daaraan is gekoppeld. Door een actualisatie van de aantallen wijzigt de uitkeringsbasis. De uitkeringsbasis wordt vervolgens vermenigvuldigd met de uitkeringsfactor om zo het totaal beschikbare bedrag binnen het gemeentefonds te kunnen verdelen. Wanneer de omvang van het gemeentefonds en/of de prijs per eenheid van de maatstaven dus wijzigt, zal ook de uitkeringsfactor wijzigen.

Taakmutaties

Hervormingsagenda Jeugd 2023 en 2024

Op 30 januari 2025 heeft de Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd, onder leiding van Tamara van Ark, haar tussentijds advies gepresenteerd, genaamd 'Groeipijn'. De commissie concludeerde in haar tussentijdse advies dat het rijk en gemeenten gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de tekorten van € 628 miljoen in 2023 en € 828 miljoen in 2024. Geadviseerd werd dat deze tekorten 50/50 verdeeld worden tussen het rijk en de gemeenten. Naar aanleiding van de eerdere afspraken in het voorjaar met de VNG heeft het kabinet conform het advies besloten tot compensatie van 50% van de incidentele tekorten 2023 en 2024 in de jeugdzorg. Gemeenten ontvangen in totaal € 728 miljoen van het Rijk die ze kunnen inzetten ter

ondersteuning van de transformatie van de Jeugdhulp volgens de afspraken in de Hervormingsagenda. Het gaat dan om het versterken van de sociale basis en stevige lokale teams, met ook aandacht voor het verbeteren van kind- en gezinsbescherming en de bredere integrale aanpak sociaal domein.

Wet intergrale suïcidepreventie

Op 1 januari 2026 treedt de Wet integrale suïcidespreventie in werking. Gemeenten worden op grond van deze wet geacht suïcidepreventie in hun gezondheidsbeleid op te nemen en uit te voeren. Gemeenten moeten lokaal beleid opstellen, risicogroepen actief benaderen en sleutelfiguren zoals docenten en wijkteams trainen in het herkennen van suïcidale signalen. Ook worden publiekscampagnes verwacht en samenwerking met lokale partners zoals GGD en GGZ. Het Rijk stelt jaarlijks €10 miljoen beschikbaar om deze taken te ondersteunen. Gemeenten hebben ruimte om dit beleid naar eigen inzicht vorm te geven.

Loon- en prijsbijstelling Jeugdhulp

De begroting van het Rijk bevatte nog een aanvullende post (AP) die was gereserveerd voor loon- en prijsbijstellingen die samenhangen met de jeugdhulpbudgetten uit het coalitieakkoord van Rutte IV. Deze middelen waren bedoeld om de stijgende kosten van jeugdhulp (door inflatie en cao-loonstijgingen) te compenseren. Het betrof een tijdelijke regeling, waarbij het Rijk de loon- en prijsontwikkelingen centraal compenseerde via deze AP, in plaats van structureel via het gemeentefonds.

Het kabinet heeft nu besloten om loon- en prijsbijstellingen voortaan direct via het gemeentefonds uit te keren, zodat gemeenten meer grip krijgen op hun budgetten en de bijstellingen transparanter worden verwerkt. Deze wijziging is onderdeel van de bredere Hervormingsagenda Jeugd, die inzet op meer lokale regie, versterking van de sociale basis en efficiëntere jeugdhulp. In deze circulaire wordt de aanvullende post opgenomen in het gemeentefonds

Indexatie WMO demografie

Wmo-demografiemiddelen zijn bedoeld om gemeenten financieel te ondersteunen bij het inspelen op demografische ontwikkelingen die invloed hebben op de vraag naar maatschappelijke ondersteuning. Denk hierbij aan vergrijzing, toenemende zorgvraag en regionale verschillen in bevolkingsgroei of -krimp. Deze middelen helpen gemeenten hun Wmo-beleid aan te passen aan de veranderende samenstelling van de bevolking. Het gaat om een structurele compensatie via het gemeentefonds. In verband met een nog uit te werken alternatieve financieringsvorm van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), die beter rekening houdt met de kostenontwikkeling in de Wmo en demografische ontwikkelingen/ vergrijzing, is bij septembercirculaire 2024 vanaf 2026 een jaarlijkse tranche van € 75 miljoen aan de algemene uitkering van het gemeentefonds toegevoegd oplopend tot € 300 miljoen in 2029, in deze circulaire wordt de tranche voor 2030 beschikbaar gesteld.

Implementatie Participatiewet in balans

Het doel van de Participatiewet in balans is om de wet beter te laten aansluiten op de mogelijkheden en omstandigheden van mensen die afhankelijk zijn van bijstand. De kern van het wetsvoorstel is een verschuiving naar meer vertrouwen, menselijke maat en vereenvoudiging in de uitvoering.

Het kabinet wil met de Participatiewet in balans zorgen voor meer rechtszekerheid voor mensen in de bijstand en professionals meer ruimte geven voor maatwerk. De wet moet minder streng en bureaucratisch worden, zodat deze beter uitvoerbaar is. Tegelijkertijd blijft het doel om mensen naar vermogen te laten deelnemen aan de samenleving, met een toereikend en zeker bestaansminimum als basis.

Er wordt € 55,5 miljoen beschikbaar gesteld in de periode 2025-2030 ten behoeve van de implementatie van deze wet.

Vervroegde Tweede Kamer verkiezingen

Het kabinet stelt eenmalig € 60 miljoen beschikbaar aan gemeenten voor de organisatie van de vervroegde Tweede Kamerverkiezing op 29 oktober 2025.

Decentralisatie uitkeringen

Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid (CDOKE)

Gemeenten krijgen in 2026 middelen voor de capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid via de regeling CDOKE (Capaciteit Decentrale Overheden Klimaat- en Energiebeleid). Deze regeling is bedoeld om gemeenten en provincies te ondersteunen bij het opbouwen en versterken van hun interne organisatie voor de uitvoering van klimaat- en energietaken, zoals isolatie, energiebesparing, warmtenetten, en de transitie naar aardgasvrije gebouwen.

Er is in 2026 eenmalig budget beschikbaar gesteld van € 666 mln.. Voorheen werden deze middelen jaarlijks incidenteel beschikbaar gesteld via een specifieke uitkering (SPUK CDOKE). De middelen zijn ook beschikbaar voor de periode 2027 t/m 2030, maar de uitkeringsvorm na 2026 is nog niet bepaald.

Rijksbijdrage beschut werk

In de periode 2025-2027 wordt in totaal ruim € 110 miljoen beschikbaar gesteld om de werking van loonkostensubsidie (LKS) bij beschut werk te verbeteren. Uit onderzoek blijkt dat de loonwaarde systematiek die hier nu voor wordt gebruikt, veelal leidt tot een overschatting van de loonwaarde en daarmee tot een te lage vaststelling van de LKS.

Gemeenten ontvangen in de septembercirculaire 2025 extra middelen voor beschut werk om de forfaitaire loonkostensubsidie (LKS) te verhogen[2]. Deze verhoging is bedoeld om de financiering van beschutte werkplekken beter te laten aansluiten op de werkelijke kosten, met name vanwege de cao-loonontwikkeling binnen sociale ontwikkelbedrijven. De verhoging van de LKS is onderdeel van een voorgenomen wetswijziging die nog in voorbereiding is. Totdat deze wetswijziging formeel is doorgevoerd, worden de extra middelen tijdelijk toegevoegd aan de Rijksbijdrage Beschut Werk via de Integratie-uitkering Participatie. Gemeenten ontvangen deze middelen met terugwerkende kracht over heel 2025, zodat ze de hogere loonkosten kunnen dekken en continuïteit van beschut werk kunnen waarborgen.

Versterken omgevingsveiligheidsdiensten

Vanuit het gemeentefonds wordt een deel van de financiering voor de versterking van omgevingsveiligheidsdiensten beschikbaar gesteld aan gemeenten. In 2025 is hiervoor €3,9 miljoen beschikbaar gesteld via het gemeentefonds, oplopend tot €4,9 miljoen in 2026. Dit is onderdeel van de uitvoering van de Meerjarenagenda Versterking Omgevingsveiligheid (MVO), waarin gemeenten samen met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW), VNG en IPO werken aan het verbeteren van toezicht, handhaving en kennis op het gebied van omgevingsveiligheid.

Hierbij valt te denken aan

- Wettelijke taken op het gebied van omgevingsveiligheid, zoals toezicht op risicovolle bedrijven en handhaving van veiligheidsregels;
- Kennisversterking en capaciteitsopbouw bij omgevingsdiensten en gemeenten;
- Innovatie en projecten gericht op verbetering van omgevingsveiligheid, bijvoorbeeld rond energietransitie, brandveiligheid en digitalisering.

Deze middelen zijn onderdeel van de integratie-uitkeringen binnen het gemeentefonds en worden structureel ingezet. Gemeenten kunnen ze gebruiken om hun rol in omgevingsveiligheid duurzaam te versterken.

[2] Voortgang sociaal ontwikkelbedrijven en beschut werk

Spreidingswet
Vanuit de Spreidingswet hebben gemeenten een nieuwe taak gekregen in het zoeken naar opvangplekken. Zij ontvangen hiervoor middelen vanuit het gemeentefonds. Voor gemeenten is er een bijdrage van in totaal € 15,3 miljoen beschikbaar. Elke gemeente ontvangt een vast bedrag van € 20.000. Het resterende bedrag wordt verdeeld op basis van de verdeling van het aantal opvangplaatsen per gemeente.

Gemeenten ontvangen deze extra middelen om opvanglocaties voor asielzoekers voor te bereiden en in te richten. Ze moeten de lokale uitvoering organiseren in samenwerking met partners zoals het COA, en zorgen voor goede communicatie richting inwoners om draagvlak te creëren. Daarnaast zijn gemeenten verantwoordelijk voor het monitoren en rapporteren van de voortgang aan het Rijk.

Overheidsbrede Dienstverlening
De SPUK Informatiepunten Digitale Overheid (IDO) wordt vanaf 2026 omgezet naar de decentralisatie-uitkering Overheidsbrede Dienstverlening met een korting van 10%. Via deze decentralisatie-uitkering worden gemeenten gefaci-liteerd om laagdrempelige en empathische ondersteuning te bieden bij regelzaken met de (digitale) overheid en om hun regierol in het lokale netwerk in te vullen. Hiervoor is vanaf 2026 een structurele bijdrage van € 15,4 miljoen beschikbaar. Met deze decentralisatie-uitkering kunnen gemeenten, vanuit hun regiorol, lokaal bepalen waar en welke vorm van ondersteuning het meest passend is.

Actualisatie WOZ maatstaf
Op basis van de tweede kwartaalrapportage van Gemeentebelastingen Amstelland is de maatstaf voor de WOZ waarde van Woningen en niet-Woningen geactualiseerd voor 2025 op basis van de meest recente cijfers. Deze maatstaf is een negatieve maatstaf (korting) in het gemeentefonds. De stijging van de WOZ waarde leidt dan ook tot een hogere korting.

Overige ontwikkelingen

Afrekening gemeentefonds voorgaande jaren
Door de herijking van het gemeentefonds zijn het aantal maatstaven, die worden gebruikt voor de verdeling van het gemeentefonds over de gemeenten, fors teruggebracht. Doordat er minder maatstaven worden gebruikt is de weging van een maatstaf veelal toegenomen, wat inhoudt dat de prijs per eenheid hoger is. De vaststelling van een uitkeringsjaar kan soms wel 3 jaar duren. Tot die tijd kunnen er nog aanpassingen in maatstaven over voorgaande jaren zijn.

Een nieuwe en ingewikkelde maatstaf die na de herijking erbij is gekomen betreft de maatstaf "Huishoudens met een laag inkomen met drempel". Deze maatstaf werkt dusdanig zwaar door dat deze bijna 17% van het totale bedrag van het Gemeentefonds vertegenwoordigd. Een afwijking in de definitieve vaststelling kan dus een forse impact hebben, zowel positief als negatief. De maatstaf is nog steeds onderwerp van discussie en zal nader tegen het licht worden gehouden.

In 2025 heeft er een voorlopige afrekening plaatsgevonden over 2023 en 2024. Voor Diemen valt deze vooralsnog negatief uit, namelijk € 333.000. Maar een definitieve vaststelling zal nog volgen. De afrekening is dus nog niet definitief en is dus nog onzeker, mede door de volgende risico's:

- het effect van de mutatie van 1 huishouden is groot, namelijk € 5.393;
- laat beschikbaar komen van de definitieve cijfers;
- afronding van de maatstaf op honderdtallen kan een grote afwijking geven.

De voorlopige afrekening zal meegenomen worden bij het opstellen van de jaarstukken 2025.

Financiële verhoudingswet

De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) heeft gereageerd op het conceptwetsvoorstel tot herziening van het uitkeringsstelsel binnen de Financiële-verhoudingswet (Fvw)[3]. Dit wetsvoorstel beoogt de systematiek van uitkeringen aan decentrale overheden te moderniseren.

In de brief staan een aantal kernpunten benoemd waarop het ROB haar advies baseert:

- Kritiek op beperkte reikwijdte: De ROB stelt dat het wetsvoorstel te beperkt is en geen fundamentele oplossing biedt voor de structurele disbalans tussen Rijk en decentrale overheden;
- Gebrek aan waarborgen: Er ontbreken duidelijke garanties voor een stabiele, toereikende en voorspelbare financiering van gemeenten en provincies;
- Democratische controle onvoldoende versterkt: Het voorstel biedt onvoldoende mogelijkheden voor parlementaire sturing en controle op het uitkeringsstelsel;
- Lokale beleidsvrijheid onder druk: De Raad waarschuwt dat het voorstel de ruimte voor lokaal maatwerk en autonomie niet vergroot, maar juist kan beperken.

De Raad pleit daarom voor een grondigere herziening van de Fvw, waarbij:

- Meer aspecten worden uitgewerkt, zoals verdeelmaatstaven, indexatie en verhouding tussen algemene en specifieke uitkeringen;
- De grondwettelijke opdracht tot adequate bekostiging van decentrale overheden serieus wordt genomen;
- De democratische legitimatie van het stelsel wordt versterkt.

Relevantie voor gemeenten

Gemeenten worden opgeroepen alert te zijn op de gevolgen van het wetsvoorstel voor hun financiële positie en beleidsvrijheid. De brief van de ROB biedt inhoudelijke aanknopingspunten voor een kritische reactie in het kader van de consultatie.

Herijking Gemeentefonds

De minister van Binnenlandse Zaken heeft de Tweede Kamer geïnformeerd over de voortgang van de herziening van het verdeelmodel van het gemeentefonds, met het oog op invoering per 1 januari 2027[4]. Uit recente onderzoeken blijkt dat alternatieve verdeelmaatstaven voor centrumfunctie en overige eigen middelen (OEM) technisch mogelijk zijn, maar onvoldoende stabiel of uitlegbaar. Wel is bevestigd dat grootstedelijke gemeenten aantoonbaar hogere kosten hebben in het sociaal en fysiek domein.

De maatstaf centrumfunctie houdt rekening met het feit dat sommige gemeenten voorzieningen en diensten aanbieden die ook door inwoners van omliggende gemeenten worden gebruikt. Denk aan:

- Sociale voorzieningen (zoals jeugdzorg, maatschappelijke opvang)
- Culturele instellingen
- Openbaar vervoer en infrastructuur

Gemeenten met een centrumfunctie maken daardoor meer kosten, terwijl ze niet altijd evenredig meer inkomsten hebben. De maatstaf probeert deze extra lasten te compenseren via het gemeentefonds.

De maatstaf OEM is bedoeld om rekening te houden met de financiële draagkracht van gemeenten. Het gaat om inkomsten die gemeenten zelf kunnen genereren, zoals:

- Toeristenbelasting
- Parkeeropbrengsten

[3] Consultatie wetsvoorstel herziening uitkeringsstelsel financiële
[4] Uitkomsten afgeronde onderzoeken en vervolgtraject herijking

- Grondexploitatie
- Vermogensbeheer

Het idee is dat gemeenten met veel eigen inkomsten minder afhankelijk hoeven te zijn van het gemeentefonds. In het verdeelmodel wordt dit gecorrigeerd: gemeenten met relatief veel OEM krijgen minder uit het gemeentefonds, en gemeenten met weinig OEM krijgen meer. Dit moet zorgen voor een eerlijkere verdeling van middelen

In 2025 starten aanvullende onderzoeken, waaronder een actualisatie van kostendata en een analyse van overheadkosten. Er komt extra aandacht voor kwetsbare gemeenten met lage sociaal-economische status.

Het nieuwe verdeelmodel zal geleidelijk worden ingevoerd via een ingroeipad van maximaal € 15 per inwoner per jaar, met een gematigd pad van € 7,50 voor kwetsbare gemeenten. Structurele aanpassingen in het model zullen voortaan beperkt blijven tot eens per vier jaar.

Stand van zaken overheveling SPUK-regelingen naar het gemeentefonds (met 10% korting)

De oude coalitie had in het hoofdlijnenakkoord vastgelegd dat het aantal specifieke uitkeringen (SPUK's) voor gemeenten sterk wordt teruggedrongen. Het streven is om vrijwel alle SPUK's over te hevelen naar het gemeentefonds. Dit betekent dat gemeenten het geld niet langer geoormerkt ontvangen, maar als vrij besteedbare middelen. Tegelijkertijd wordt er een generieke korting van 10% toegepast op het totale bedrag dat met deze overheveling gemoeid is [5].

De overheveling is vooral bedoeld om de administratieve lasten te verlagen en de beleidsvrijheid van gemeenten te vergroten. De verwachting is dat gemeenten minder tijd kwijt zijn aan verantwoording en administratie, omdat de middelen niet langer aan specifieke doelen zijn gekoppeld. Er is discussie over de rechtvaardiging van de 10% korting: deze is niet onderbouwd met een analyse van de werkelijke besparingen en wordt door de VNG als onrealistisch beschouwd. De korting is afkomstig uit een generieke ombuigingslijst en is inmiddels wel al verwerkt in de departementale begrotingen.

Niet alle SPUK's worden overigens overgeheveld. Uitzonderingen zijn gemaakt voor uitkeringen die betrekking hebben op de toeslagenaffaire, Groningen, corona, Oekraïne en de BUIG. Deze blijven als aparte specifieke uitkeringen bestaan.

De besluitvorming over welke SPUK's daadwerkelijk worden overgeheveld en of de 10% korting overal wordt toegepast, is nog niet afgerond. Voor elke van de ongeveer 60 SPUK's wordt afzonderlijk bekeken of overheveling haalbaar en wenselijk is[6]. De verwachting is dat hierover begin 2025 meer duidelijkheid komt, na overleg tussen het rijk, de VNG en het IPO.
.

[5] Overheveling Specifieke uitkeringen
[6] Uitkomst overheveling specifieke uitkeringen